

CRKVA U HRVATSKOJ

Povijesni osvrt

Kratki povijesni osvrt će nam pomoći da bolje razumijemo stanje Crkve u Hrvatskoj.

Na području današnje Hrvatske već od prvih stoljeća obitavaju mnogi pustinjaci, osobito po jadranskim otocima, a od IV. stoljeća također i zajednice monaha cenobita. Vjerojatno je najpoznatiji monah iz ovih krajeva sv. Jeronim. Rođen je u Dalmaciji, u mjestu Stridonu, iako nije jasano gdje se Stridon nalazio.

Hrvati su prvi od slavenskih naroda prihvatili kršćanstvo. Prve dodire sa Svetom Stolicom imali su već 641. godine, kad su primili papina izaslanika opata Martina koji je došao od njih otkupiti kršćansko roblje i kosti mučenika. O pokrštenju Hrvata nema puno podataka ali se zna da je ono teklo mirno i slobodno između VII. i početka IX. stoljeća. Bizantski car Konstantin Porfirogenet svjedoči da je njegov predšani na bizantskom prijestolju car Heraklije (610-641), za čijeg su vladanja Hrvati već bili došli do Jadranskoga mora, "poslao i doveo iz Rima svećenike, od kojih je učinio nadbiskupa, biskupa, svećenike i đakone, i pokrstio Hrvate".

U IX. stoljeću Hrvati su već uključeni u veliku zajednicu kršćanskih naroda. Da je kršćanstvo već bilo duboko ukorijenjeno u narodu vidi se po crkvama i samostanima koje su u IX. stoljeću gradili hrvatski vladari Mislav i Trpimir. Godine 879. hrvatski vladar Branimir piše je papi Ivanu VIII. te mu obećava vjernost i poslušnost, a Papa mu odgovara da je slavio misu na grobu sv. Petra i tom prilikom zazvao Božji blagoslov na Branimirovu zemlju i njegov narod.

Također je sačuvano dragocjeno dopisivanje između pape Ivana X. (914-928) i hrvatskog kralja Tomislava povodom prve splitske sinode (925). Hrvatskog kralja Zvonimira krunio je opat Gebizon, legat pape Grgura VII, godine 1075. U to vrijeme raskola između Zapadne i Istočne Crkve, Zvonimir također obećava Papi vjernost i obvezuje se da će u svom kraljevstvu provoditi crkvenu reformu, štiti udovice i brinuti se za pravednost "da jaki ne potlače slaboga".

Među prvim misionarima koji su djelovali u Hrvatskoj bili su monasi iz Akvileje. Po franačkim svecima čije su štovanje širili i germanskim imenima koja su nosili zaključujemo da su to bili franački monasi.

U doba hrvatskog kraljevstva s narodnim vladarima među Hrvatima su posebno aktivni bili benediktinci koji su ostavili neizbrisiv pečat na području crkvenoga i kulturnoga života toga doba. U XI. st. bilo je u Hrvatskoj oko 50 benediktinskih samostana. Svi važniji događaji u hrvatskoj državi do XII. stoljeća, vezani su uz benediktinske monahe.

Od XIII. st. vjerskom životu Hrvata poseban pečat daju prosjački redovi, poglavito franjevci a onda i dominikanci. Potom su na vjersku i kulturnu formaciju Hrvata snažan utjecaj izvršili isusovci. Crkveni pisci iz sjeverne Hrvatske i osobito iz Dubrovnika, koji je bio slobodno središte hrvatske kulture, puno su učinili za standardizaciju i proširenje hrvatskoga književnog jezika.

Od XII. st. Hrvati žive s drugim narodima u raznim državama: s Mađarima od XII. st., južna Hrvatska s Venecijom od XIV. st., a pod Turskom vlašću katolici u Bosni i Hercegovini. Kraće je vladala i Francuska, a nešto dulje Austrija.

Poslije Prvog svjetskog rata nastaje prva Jugoslavija, u kojoj su hrvatski narod i Katolička Crkva bili diskriminirani. To je dovelo do mnogih nevinih žrtava za vrijeme Drugog

svjetskog rata. Poratni jugoslavenski komunistički režim posebice se oborio na Katoličku Crkvu kojoj je nacionalizacijom oduzeta materijalna osnova za djelovanje, a članovi crkvene hijerarhije na čelu sa zagrebačkim nadbiskupom Alojzijem Stepincem bili su izvrgnuti otvorenom progonu. Biskupi, svećenici i vjernici doživljavali su razne neugodnosti i pritiske, vjeronauk je izbačen iz škole, laičke organizacije morale su biti raspuštene, vjera je proglašena privatnom stvari čovjeka, te je provedena sustavna ateizacija.

U velikosrpskoj agresiji na Hrvatsku (1991-1995) Katolička Crkva pretrpjela je teški progon. Neki su svećenici i redovnici ubijeni, mnogo ih je bilo u zatočeništvu. Početkom 1992., među 324.284 prognanika u izgnanstvu je bilo 226 svećenika i redovnika. U posljednjem ratu uništeno je ili oštećeno ukupno 1426 crkvenih objekata.

U Republici Hrvatskoj Katolička Crkva doživjela je slobodu, ima definiran pravni položaj kao autonomna na svom području te joj je omogućeno da održava vjeronauk u državnim osnovnim i srednjim školama onim učenicima koji ga izaberu, može osnivati i sama katoličke škole, a omogućena joj je i pastoralna skrb među katoličkim vjernicima u oružanim snagama i redarstvenim službama.

Prema popisu stanovništva provedenom 2001. g. Republika Hrvatska ima 4.437.460 stanovnika, od kojih se katolicima izjasnilo 88%, pravoslavnima 4,42%, muslimanima 1,28%, broj članova ostalih vjerskih zajednica pojedinačno ne prelazi 1%, dok je 5,21% izjavilo da ne pripada nekoj vjerskoj zajednici.

Već od IX. stoljeća u Hrvatskoj se bilježi jedinstvena pojava u cijelome rimokatoličkom svijetu, rimokatolička liturgija na narodnom jeziku s posebnim glagoljskim pismom. Unatoč raznim nesuglasticama i protivljenjima, papa Inocent IV. odobrava senjskom biskupu Filipu upotrebu crkveno-slavenskog jezika i glagoljice te su tako sve do II. vatikanskog koncila Hrvati bili jedini narod koji nije morao za liturgijski jezik koristiti isključivo latinski.

Crkva u Hrvatskoj danas

Danas je Katolička Crkva na području Republike Hrvatske teritorijalno podijeljena u 15 (nad)biskupija koje tvore četiri metropolije: **Zagrebačka, Splitsko-makarska, Đakovačko-osječka i Riječka**, jedna samostalna nadbiskupija **Zadarska** i **Vojni Ordinarijat**.

Redovnici. Monaštvo se u Hrvatskoj pojavilo s dolaskom kršćanstva među Hrvate. Prvi su stigli benediktinci koji u doba hrvatskih narodnih knezova i kraljeva djeluju širom Hrvatskog primorja i po otocima. Vrlo su zaslužni za unapređenje duhovnog i kulturnog života u Hrvatskoj.

Najbrojniji redovnici u Hrvatskoj su franjevci, potom ih po broju članova slijede isusovci, dominikanci i karmelićani a od takozvanih "novih instituta" salezijanci.

Franjevci osnivaju svoje samostane po Hrvatskoj još za života sv. Franje (početkom XIII. st.). Franjevačka obitelj u Hrvatskoj djeluje u četiri ogranka: mala braća (OFM), konventualci, kapucini i samostanski franjevci trećoreci. Mala braća u Hrvatskoj imaju tri provincije sa sjedištem u Zagrebu (15 samostana), Splitu (13 samostana) i Zadru (5 samostana).

Franjevci konventualci u Hrvatskoj imaju jednu provinciju sa sjedištem u Zagrebu i 12

samostana širom Hrvatske; franjevci kapucini jednu provinciju sa 10 samostana, franjevci trećoreci također jednu sa sjedištem u Zagrebu s 14 samostana.

Isusovci su još za vrijeme života sv. Ignacija dospjeli u Hrvatsku. Godine 1552. nastoji ih dobiti Dubrovnik te ih dobiva već 1559. kada dolaze i u Zadar. Vrlo su zaslužni za osnivanje škola i izdavačku djelatnost te za osnivanje popularnih kongregacija i bratovština u Hrvatskoj. Zasebna Hrvatska misija Družbe Isusove postoji od 1909, samostalna provincija od 1963. Žive u dvanaest kuća u Hrvatskoj.

Karmelićanska provincija osnovana je u Hrvatskoj 1969. godine. Imaju nekoliko samostana.

Salezijanci su u Hrvatsku došli 1922. Godine 1972. osnivaju nezavisnu "Provinciju sv. Ivana Boska" sa sjedištem u Zagrebu. Bave se pastoralnim djelatnostima i vrlo su aktivni u radu s mladima.

Redovnice. Na tlu Hrvatske žive četiri reda klauzurnih redovnica: benediktinke (koje su prve redovnice na tlu Hrvatske, a sada imaju osam samostana), karmelićanke (četiri karmela), klarise (u 3 samostana) te jedan samostan Reda Pohodenja Marijina.

U Hrvatskoj žive i djeluju u pastoralu 23 ženske redovničke zajednice, odnosno kongregacije. Najbrojnije su sestre milosrdnice s tri provincije. Nakon njih po brojnosti slijede Školske sestre sv. Franje, Sestre sv. Križa, Služavke Maloga Isusa itd.

Pogled na budućnost

Pad totalitarnih režima prije dvadesetak godina mnogim su zemljama istočne i jugoistočne Europe donijeli određenu slobodu javnoga djelovanja. Uslijedio je povratak u Crkvu, čak i nekih koji su Crkvu do tada progonili. Došla su vremena u kojima se zbog pripadnosti Crkvi više nije trpjelo, nego naprotiv napredovalo. U Hrvatskoj se dogodila promjena slična onoj koja je nastala u IV. stoljeću, nakon Milanskog edikta: broj vjernika je naglo rastao, ali ne i evanđeosko svjedočenje. Posljednja dva desetljeća Crkva u Hrvatskoj je doživjela slobodu pastoralnog djelovanja na raznim područjima – školstvo, gospodarstvo, vojska i policija... - ali se nije dogodio i očekivani porast u dosljednijem kršćanskom življenju.

Na nekim poljima zamijećeno je određeno nesnalaženje nekih crkvenih ustanova i redovničkih zajednica. Na primjer, grade se sve veće samostanske zgrade, ali bez jasne vizije čemu će služiti; grade se novi samostani, iako su samostanske zajednice sve starije i malobrojnije.

Znamo kako su monasi u IV. st. odgovorili na nedosljedan život mnogih kršćana: nastojali su dosljednijim životom, u skladu s evanđeljem, biti što jasniji znak koji će pokazivati da Bog mora biti u središtu našega života. I u Hrvatskoj bi to trebala biti zadaća monaških i drugih redovničkih zajednica, ali i cijele Crkve. Veća sloboda koju je Crkva dobila traži i veću zrelost kršćana, odnosno i veću odgovornost pred Bogom i ljudima. I benediktinske bi zajednice morale još jasnije pokazivati da doista Boga traže, da uistinu žele Boga staviti u središte i u svemu Njega slaviti.